

נחל אלכסנדר

עונה מומלצת: כל השנה

התאמה: כל המשפחה, מתאים ביותר כטיול אחר-צהריים קצר.

קושי מסלול: קל מאוד.

אורך מסלול: כארבעה קילומטרים.

משך מסלול: כשלוש שעות.

מפה: מפת סימון שבילים מס' 7, "השרון ומערב השומרון".

(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2006)

הגעה מהמרכז: מכביש מס' 4 פונים מערבה בצומת חפר לכיוון כפר ויתקין, ואחרי 2 ק"מ פונים ימינה (צפונה) לפני מסילת הרכבת ונוסעים עוד כק"מ עד גשר הצבים. הכי פשוט לעקוב אחרי השילוט לגן האירועים "ליד הנחל".
למגיעים מכביש מס' 2: במחלף חבצלת פונים מזרחה לכביש מס' 5720 לכיוון ביתן אהרון וכפר ויתקין, נוסעים בכביש העוקף את כפר ויתקין עד הכיכר, ובה פונים ימינה (מזרחה). כחצי קילומטר לאחר שחוצים את מסילת הרכבת פונים שמאלה (צפונה) וממשיכים כקילומטר נוסף עד גשר הצבים.

- **המסלול אינו מעגלי, נדרשת הקפצת רכבים אל בית ינאי.**
- **העברת רכב לנקודת הסיום: חוזרים אל מחלף חבצלת ופונים בו מערבה לעבר מכמורת. מיד לאחר שחולפים על פני גשר מעל נחל אלכסנדר ניתן לחנות (במקום רחבות עפר).**
- **הצב הרך הוא בעל חיים מוגן ואסור בתכלית להאכילו. לא רק שהדבר גורם נזק לצבים, אלא שעלול גם לעלות לנו ביוקר במידה ופקח נמצא בסביבה.**

מקורותיו של נחל אלכסנדר נמצאים במרומי השומרון, בהר גרזים הסמוך לשכם. בסמוך לשפכו לים יש מסלול קל וקצר. ניתן לערוך אותו ברגל ונחמד מאד לעשות אותו באופניים (מה שפותר את בעיית הקפצת הרכבים – פשוט רוכבים בחזרה).

בעבר סברו שנקרא על שמו של אלכסנדר ינאי, אחד המלכים לבית חשמונאי שהקים לרוחב השומרון קו הגנה. כיום רווחת הדעה כי הנחל נקרא על שמו של איסכנדר אבו-זבורה, סוחר אבטיחים עות'מאני. מסופר שאת האבטיחים שגידל במקשות לאורך הנחל שלח על פני המים לעבר מוצאו, שם הועמסו על סירותיו והועברו לתורכיה ולמצריים. אגן הניקוז העצום של נחל אלכסנדר הזין בעבר שטחי ביצה גדולים בעמק חפר. במהלך שנות השלושים של המאה שעברה נוקזו הביצות ובראשית שנות השישים אף הורחב הערוץ ונחפר כדי למנוע את האפשרות שמי השיטפונות יעלו על גדותיהם. מסיבה זו חלקים מהערוץ דומים עד היום לתעלה.

נקודת ההתחלה קרויה "גשר הצבים". עד לפני כעשור היה נדיר ביותר לראות כאן את בעלי החיים שהקנו למקום את שמו. מאז שנערך בנחל מפעל שיקום וניקוי שבו הצבים הרכים אל הנחל והם מתרבים בהצלחה לא מבוטלת, מקור גאוה לשומרי הטבע. מקורו של הצב הרך בנהרות ובאגמי מים מתוקים במזרח אפריקה. אורכו של צב בוגר מגיע ל 120 ס"מ ומשקלו עד 50 ק"ג. הצבים הרכים טורפים וניזונים בעיקר מדגים, תולעים, ראשני צפרדעים, חרקים וגם עופות במידה והם מצליחים ללכוד אותם. נקבת הצב מטילה את ביציה בחודשים מאי-יוני בגומה שהיא חופרת בגדות הנחל. כעבור חודשיים בוקעים הצבים הצעירים ומיד ממהרים למים. כיום ישנו משטח הטלה

מיוחד בו זכות הביצים להגנת רשות שמורות הטבע. בעבר היה הצב הרך נפוץ בכל נחלי החוף, אך כיום ניתן לפגוש בו רק בשמורת עין אפק שבנחל נעמן וכאן, בשמורת הצב הרך בנחל אלכסנדר. בנוסף על הצב הרך רואים כאן צבי ביצה רגילים, נוטריות ועופות מים שונים. לאורך קו המים בנויה טיילת עץ שמאפשרת תצפיות טובות.

המשך המסלול הוא מעברו הצפוני של הגשר. בהתחלה סימון השבילים אינו ברור לחלוטין. ממשיכים כברת דרך קצרה צפונה ופונים שמאלה (מערבה). לאורך הדרך מגדלים מידי קיץ דלועים גדולים. במהירה פוגשים את סימון השבילים המוכר של שביל ישראל. למעשה, השביל כולו ממשיך בצמוד לגדתו הצפונית של הנחל, כך שכל עוד רואים אותו – פירושו שנמצאים בדרך הנכונה.

הדרך מערבה מוצלת ברובה על ידי עצי אקליפטוס שנטעו על גדות הנחל. בכמה מקומות ישנם שולחנות וספסלים לפיקניק (הגם שיש שפע פינות בהן ניתן לפרוש שמיכה על גדות הנחל). בשלב מסוים אפשר להבחין במבנה שניצב בראש גבעה מימין. זוהי חורבת סמארה שהוקמה במאה ה-19 ושימשה כתחנת משטרה ומכס עות'מאנית. כאן היו מתקבצים סוחרי אבטיחים מכל האזור ומעמיסים את האבטיחים שהשיטו במורד הנחל על ספינות מפרש שהפליגו למצרים ולבנון. כאן גם נאלצו לשלם את המס על הסחורה. מרום הגבעה ניתן להשקיף מערבה; לעבר שפך נחל אלכסנדר, חוף הים ונקודת סיום המסלול. אפשר גם להביט מזרחה ולראות את אזור מוצאו של נחל אלכסנדר; הרי שומרון.

מחורבת סמארה ממשיך השביל לאורך גדת הנחל, חולף בצמוד לקו המים מתחת לגשר של כביש החוף החדש ומגיע אל נקודת הסיום בה הושאר הרכב. בכל מקרה כדאי להמשיך מכאן אל שפך הנחל. כחצי קילומטר מצפון לשפך ניצב תל מכמורת. בעבר היה כאן נמל קטן שנקרא מינת אל-בטיח (נמל האבטיחים) או מינת אבו-זבורה (על שמו של אלכסנדר). כיום משמש האתר את בית הספר הימי "מבואות ים".

המסלול עודכן בתאריך 15.7.2012

כל הזכויות שמורות ליותם יעקבסון ©